

MUHAMMET ALİ HİLMİ DEDEBABA ERKÂN-NÂMESİ

Cem ERDEM*

Gönül gel seninle bir iş edelim
Cümle işler gerü kalsun o demde
Özümüz derviş-i derd-mend edelim
Erenler erkânı âyin-i cemde
M. Hilmi Dede Baba

Özet

Erkân-nâmeler, tarikatler bünyesinde bir yol ulusu tarafından vücuda getirilen ve tarikat mensuplarının uyması gereken kuralları anlatan metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu metinler içerisinde yol ehlinin uyması gereken kurallar ve tarikat ritüelleri belli bir düzen içerisinde sistemleştirilerek aktarılır. Daha çok sözlü gelenek çevresinde yayılma olanağı bulan tarikat ritüelleri erkân-nâme türündeki yazılı kaynakların varlığı ile daha somut bir biçimde aktarılma imkânı bulur. Bu çalışmada 1842-1907 yılları arasında yaşamış Bektaşî Tarikati Babagân Kolu 23. Postnişin Muhammet Ali Hilmi Dede Baba'ya ait erkân-nâme ele alınmıştır. Eski yazı olan metin Latin harflerine aktarılmış, ardından Arapça metinli bölümler günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Eser içinde yer alan ve tarikat içindeki ritüelleri ortaya koyan çeşitli terimler incelenmiştir. Bu terimlerin gelenek içindeki karşılıkları kaynaklar ışığında ifade edilmiştir. Erkân-nâme'nin muhtevasında Bektaşî tarikatına ait meydan evi içerisinde ve dışarısında icra edilmesi uygun görülen ritüeller ve bu ritüellerin bünyesinde ifade bulan dualar sıralanmıştır. Erkân-nâmede yer alan dualarda Hz. Muhammet, Hz. Ali, 12 İmam ve Ehlibeyt sevgisinin belirgin bir biçimde işlendiği, onları tespih etmenin gereği ve her türlü ibadette bu isimleri anmanın esas olduğu bildirilmiştir. Erkân-nâmede yer alan dualarda Hz. Hüseyin'in sevgisinin vurgulu bir biçimde ele alındığını belirtebiliriz. Balım Sultan Erkân-nâmesi ile tarikat ritüellerinin yazılı bir biçime dönüştürülmesi, erkân-nâmelerin belirli değişimlerle günümüze kadar aktarılması ve bu değişimlerin tespiti noktasında M. Ali Hilmi Dede Baba erkân-nâmesinin önemli olduğu ifade edebiliriz. Erkân-nâmenin yakın dönemde yaşayan bir Bektaşî dedebabasına ait olması günümüz Aleviliğini anlamada ve anlatmada da önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Erkân-nâme, Bektaşî Geleneği, M. Ali Hilmi Dede Baba, Tercüman.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

MUHAMMET ALI HILMI DEDEBABA'S ERKAN-NAME

Abstract

Erkân-nâmes are the texts originally documented by the leaders of the sect, and a set of rules and regulations practiced by the followers. The rules and rituals, first spread in oral custom, are transferred into systematic practices in these erkân-nâmes. Thus, erkân-nâmes can be considered as written narratives of religious sect rituals in oral tradition. This study is about one of those prominent erkân-nâmes which belongs to Muhammet Ali Hilmi Dede Baba (1842-1907), head of the Bektashi Sect 23rd Babagan Branch. The old version of the erkân-nâme is first translated into Latin alphabet, and the Arabic parts of the text into modern Turkish. Then the terminology related to rites and rituals of the sect are closely evaluated. The common terms used in Bektashi tradition are found out through the analysis of other sources (erkân-nâmes). The rituals and prays that regulate practices in and out of Cem-House in this erkân-nâme are ranked in order. It becomes clear that it is necessary for the prayers to reflect their love of Prophet Muhammad, Hz. Ali, twelve Imams and Ehlibeyt, and mention their names in the praying, as dictated in the erkân-nâme. Love of Hossein is also stated and even stressed in these rituals. Muhammet Ali Hilmi Dede Baba's erkân-nâme plays an important role in transferring the rites and rituals of the sect (and the slight changes in advance) to future generations, and it has a significant place among other erkân-nâmes since the first one written by Balım Sultan. Since this is one of the recent written erkân-nâmes, it also carries importance in understanding Bektashism and Alevism today.

Key words: Erkân-nâme, Bektashi Tradition, M. Ali Hilmi Dede Baba, Prayer

Giriş

Erkân tarikatın sahip olduğu kuralları, temel ilkeler ve törenler bütününe ihtiva eder. Tasavvuf istilahında 'sûfilerin uydukları ve uyguladıkları kurallara "âdâb-ı sofîyye", tarikat ehlinin gözettiği ve dikkate aldığı kurallara "âdâb-ı tarikat" veya "âdâb ve erkân" denir (Uludağ, 1995: 18). Bu genel kaideleri anlatan esere ise erkân-nâme adı verilir. Bektaşî tarikatı günümüzde Balım Sultan Erkân-nâmesi ölçüt alınmak üzere sistemleştirilmiştir. Erkân-nâmenin içeriğinde yer alan şekil ve uygulamaların hiçbiri amaçsız değildir. Bu ayinler sırasında yapılan her davranışın, kullanılan her sembolün simgelediği bir mânâ vardır. Belirli bir duruş biçimiyle ya da birkaç şeklin bir arada sergilendiği bir davranış kalıbıyla ortaya konulan anlatım, gerçekte sayfalarca bilgi içerdiği hâlde, tek bir şekil ya da davranışa sığdırılmış olabilir (Temren, 1995: 109).

Genel anlamda erkân-nâmelerde tarikat ehlinin sosyal yaşamını düzenleyen kurallar bütünü ortaya konulur. Tarikat üyeleri hem yaşamını hem de tarikat içindeki sorumluluklarını erkân-nâmelerin içerdiği tarikat adabı usulünce şekillendirirler. Bu usüller içerisinde tac takınmadan ikrar törenlerine, ayin-i cemden ziyaret adabına ve babagân kolu dâhilinde mertebeler arasında gerçekleştirilmesi zaruri olan bir dizi ayin de yer almaktadır. Nitekim

son dönem babagân Bektaşî dedebası Ali Haydar Ercan Dede Baba da bugünkü Bektaşîliğin nasip, dervişlik, babalık, halifebabalık, dedebabalık törenleri, baş okutma, doğum, ölüm, sünnet, evlilik ayrıca bütün dinî açıdan özel günlerde yapılacak işler, okunacak aşure, gülbank ve tercümanlar ile can'ların davranışlarına yön verilmesinde, yine erkân-nâme ye uyulmakta olduğunu ifade etmektedir (Ercan, 2010: 406).

M. Hilmi Dede Baba 19. ve 20. yy. da Bektaşî tarikatının ruhani liderliğini yapmış önemli bir isimdir. Gerek yaşamı gerekse Bektaşî Tarikatı içerisindeki duruşu yurtiçi ve yurtdışında değerlendirilmekte olan bir isimdir.

Aynı zamanda bir Bektaşî şairi de olan Hilmi Dede Baba, Sultan Ahmed civarında Güngörmez Camii imamı Nuri Efendi ile Emine Bacı'nın oğludur. Anne ve babası Merdiven Köyü'nde Şahkulu Sultan Tekkesi post-nişini Hasan Baba'dan, kendisi de Aşçı Baba'dan el almıştır. M. Hilmi dede Baba ise 1856 yılında henüz 15 yaşında iken Şahkulu Dergâhı Postnişini Hacı Hasan Baba Erenler'den nasip almış, rehberliklerini Aşçı Ali Baba Erenler yapmıştır. 1907'de vefatına kadar bu görevini sürdürmüştür. Mezarı tekkenin haziresindedir (Noyan, 1998: 333).

M. Ali Hilmi dede Baba Hacı Bektaş Veli Dergâhı 23. postnişin ve türbedarı ve babagân Bektaşî yol'unun 23. mücerret dedebabasıdır. Elimizdeki erkân-nâme de M. Hilmi dede Baba'nın isminin zikrediliyor olması son dönem yani 19. yy sonlarına ait bir erkân-nâme olduğu göstermektedir. Erkân-nâme içerisinde meratibe uyularak M. Ali Hilmi Dede Baba'dan M. Ali Hilmi dede Babanın nasip aldığı Şahkulu Dergâhı postnişini Hacı Hasan Baba ve dede Babanın rehberliğini yapan Aşçı Ali Baba'nın isimleri de yer yer zikredilmiştir.

Erkân-nâmede Geçen Bazı İsim ve Kavramlar

Bel Bağlamak: Teslim olmak, hizmete koşulmak.

Çerağ: Fitilli mum veya kandil. Işık, aydınlık anlamlarına da gelir. Tasavvufta mürşit ve yol gösterici anlamındadır. Özellikle Bektaşîlikte çerağın önemi vardır (Pala, 2004: 100-101). Tanrı'nın ışık biçiminde görünüşe taşınması, Hz. Muhammed'in Tanrı'dan gelen ilk ışık olması, Hz. Ali ve soyunun bu ışığın sürekli taşıyıcısı durumunda olması anısına, ruhun aydınlanmasının sembolü olarak algılanan ve cem törenlerinde kullanılan kandil, lamba, mum ya da çıra (Korkmaz, 2005).

Gülbeng: Bülbül sesi demektir, Alevi toplantılarında cem ayinlerinde Pirin yüksek sesle yaptığı uzun duadır. Pir gülbeng çekerek, secdede bekleyen canlar, durak başlarında (cümle sonlarında) "Allah Allah" der. Gülbeng sırasında tüm cemaat secde halindedir ve duanın bitiminde niyaz edilerek normal oturuşa geçilir. Gülbenglerin sonu "Gerçeğe Hü" ya da "Hü" diye biter. Peygamberimizin ve yüce soyuna (seyyidler) özgü duadır (Korkmaz, 2005).

İkrar Vermek: Tarikata girmek için söz vermek; tarikata girdikten sonra yolun bütün kurallarına uyacağını üstlenmek (Korkmaz, 1994: 180).

Tercüman (Terceman): İnsandan Tanrıya çeviri, dilek ve duaların iletilmesi, bu

amaçla şiir ya da mensur şekilde okunan övgü ve dualar; kurban; bir hizmete başlanırken, hizmet sahibinin okuduğu nesir ya da manzum duadır. Manzum ve düz yazı biçiminde okunan küçük dualardır ve gülbanklarda imamların adları geçer (Erdem ve Demir, 2010: 451).

Tığlamak: Bir hayvanı, kurbanı kesmek (Korkmaz, 2005).

Tığ-ı Bend: İkrar ayininde, mürşit tarafından üç düğüm atılarak nasip alan canın beline yöntemine uygun biçimde bağlanan, o gün tığlanan kurbanın yününden örülmüş kuşak. Nasip alan her canın bir tığbendi vardır. Tığbend o gün tığlanan kurbanın yününden yapılan ve On İki İmamı simgeleyen on iki ip kullanılarak özel bir biçimde örülmüş, 2-2,5m. Boyunda bir kuşaktır. Üzerindeki üç düğüm Allah- Muhammet- Ali adlarını birlemeyi ve eline, beline, diline sahip olmayı simgeler. İkrar ayininde nasip alacak can, rehberi tarafından meydana, mürşid huzuruna; Hallac-ı Mansur'un dara çekilirken boynuna geçirilen ipin anısını yaşatmak için tığbendi boynuna bağlanarak alınır. (Korkmaz, 1994: 358).

Savm: Oruç. İkinci fecirden başlayarak güneşin batmasına kadar yemekten, içmekten ve cinsi mukarenetten nefsi men'etmek suretiyle yapılan ibâdet.

Salâti'l-Fecr: Sabah namazı.

Kaygusuz Abdal: Kaygusuz Abdal XV. yüzyıl Dini- Tasavvufi Halk edebiyatının önde gelen şahsiyetlerindedir. Asıl adı Alaaddin Gaybî'dir. XIV. yüzyıl ile XV. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Teke-Alâiye sancağı beyinin oğludur. Abdal Musa'ya bağlanarak tasavvufa gönül vermiştir (Güzel, 1981:79).

Hasan Baba: Merdiven Köy Şahkulu Sultan Tekkesi postnişinidir. M. Ali Hilmi Dede-baba Hasan Babadan el alarak Bektaşî tarikatına dâhil olmuştur (Solmaz, 2008:40).

Ali Baba: M. Hilmi Dede-baba'nın Bektaşî olduğu dönemde rehberliğini yapmış Bektaşî Babasıdır (Solmaz, 2008:40)

M. Ali Hilmi Dede-baba Erkân-nâmesi Hakkında¹

Bektaşîliğin ilk yazılı erkân-nâme si "Balım Sultan Erkân-nâmesi" olarak adlandırılan ve orjinal adı "Erkân-nâme-i Bektaşîyan ve Kavanin-i Yeniçeriyân" olan eserdir. Günümüzde bu erkân-nâme den tespit edilmiş üç nüsha olup bir tanesi Bedri Noyan Dede-baba'da, ikincisi Turgut Koca Halifebaba'da, üçüncüsü de Vatikan Kütüphanesi MS4105 no ile kayıtlı bulunmaktadır (Koca, 2005: 21).

Erkân-nâme-i Bektaşîyan ve Kavanin-i Yeniçeriyân dünyanın her yerindeki Bektaşî derviş, baba, halifebabalar tarafından 1826 sonrasına kadar kesintisiz uygulanmıştır. Erkân-nâme-i Bektaşîyan ve Kavanin-i Yeniçeriyân üzerinde ilk değişiklik yapan Mehmet Sait Efendi adında bir Nakşibendî şeyhidir. İkinci Mahmud'un yeniçeri ocağını dağıtmasıyla birlikte Bektaşîlik de yasaklanmıştır. Seyit Nebi Dede-baba zamanında Hacı Bektaş Dergâhına Mehmet Sait Efendi isminde bir zât görevlendirilmiştir. Bu şahıs dergâhı ve Bektaşîleri Nakşileştirmek için görevlendirilmiştir. Ne var ki bu Nakşî şeyh, Bektaşîliği tanıyarak Bek-

taşılaşmıştır. Tarihte ilk defa Balım Sultan Erkân-nâmesini değiştirme girişimi işte bu şahısla başlamıştır. Mehmet Sait Efendi Bektaşiliğin ayin ve ritüellerini düzenleyen, tanımlayan geleneksel Balım Sultan Erkân-nâmesine, Nakşibendilikten alınma bazı kaideler eklemiştir.

Erkân-nâme-i Bektaşiyân ve Kavanin-i Yeniçeriyân üzerinde ikinci değişiklik ihtiyacı Muhammed Ali Hilmi Dede Baba döneminde hissedilmiştir ki çalışmamızda ele aldığımız nüsha, bu dönemin ürünüdür. 1873'te Sultan Abdülmecit zamanında Şahkulu Dergâhı ile beraber diğer Bektaşî tekkeleri açılmaya başlanmış ve böylece o güne kadar kendilerini tam anlamıyla aşikâr etmeyen Bektaşîler de yeniden gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Erkân-nâme-i Bektaşiyân ve Kavanin-i Yeniçeriyân'ın orijinalinde Yeniçeri Teşkilat esasları ve Bektaşî kanunları iç içedir. Yeniçeriliğin kaldırılmasına rağmen erkân-nâme de yeniçeri gülbankları yer almaya devam etmiştir. Bu durum Bektaşîlerin başına da zaman zaman iş açmıştır. Balım Sultan erkân-nâme sinin eski hükümlerinin saray yönetimini rahatsız etmesi üzerine, Muhammed Ali Hilmi Dede Baba 1876 yılında Osmanlı saray mabeyninde görevli dervişlerinden Derviş Sıtkı İstanbulî'ye günün koşullarına uygun yeni bir erkân-nâme hazırlamasını söyler. Derviş Sıtkı İstanbulî Şahkulu Sultan Dergâhında hizmet eden, İngilizce, Fransızca bilen, siyasilerle ilişkisi olan ve dönemin şartlarından haberdar olan biridir. O dönemin şartlarına uygun bir erkân-nâme hazırlığı içersine girer ve ilk yaptığı iş Yeniçeri gülbanklarını erkân-nâme den çıkarmak olur. Hâlbuki o güne kadar kullanılan erkân-nâme nin adı bile Erkân-nâme-i Bektaşiyân ve Kavanin-i Yeniçeriyân'dır.

Muhammed Ali Hilmi Dede Baba erenlerin Hakk'a yürümesinin üzerinden bir zaman geçtikten sonra Şahkulu Sultan Dergâhına postnişin olan Mücerred Hacı Ahmed Burhaneddin Halifebaba Derviş Sıtkı İstanbulî'nin bu çalışmasının üzerinde birtakım değişiklikler yapmıştır.

Yapılan bu değişiklikler dışında da erkân-nâme üzerinde değişiklik yapılması fikrini savunan Bektaşî müridleri olmuştur. Mesela Isparta Yalvaçlı Topal Tevfik Halifebaba da böyle bir erkân-nâme hazırlamış. Bir diğer erkân-nâme taslağı çalışmasını da Ali Nihad Tarlan Baba yapmıştır. Arnavutlukta dedebaba olduğunu ifade eden Reşad Bardi'nin müridi Ahmet Ahmetay da böyle bir çalışma yürütmüştür.

1960 yılında dedebaba seçilen Doç. Dr. Bedri Noyan Dede Baba da erkân-nâme de yer alan birtakım tercüman ve gülbankları günümüz Türkçesine çevirme ihtiyacı duymuş ve bunu konuyu o dönemki halifesi olan mücerred Cafer Sadık Bektaş Halifebaba'ya açmıştır. Onun da desteklemesi üzerine Türkçeleştirme işine girişmiştir. Bu bağlamda Bektaşî erkân-nâme leri üzerinde değişiklik çalışmalarının yapılageldiğini ifade edebiliriz.

Mehmed Ali Hilmi Baba Erkân-nâmesi olarak bilinen bu çalışma bir taslak niteliğindedir. Bu erkân-nâme taslağında alperen geleneği ile fütüvvete ilişkin gülbank ve tercümanlar çıkarılmıştır. Bugün Bektaşîlerce uygulanan erkân-nâme, Derviş Sıtkı İstanbulî'nin hazırladığı taslak değildir.

İncelememize konu olan bu erkân-nâme nüshası, Derviş Sıtkı İstanbulî'nin kendi yazdığı erkân-nâme taslağı mıdır yoksa Mücerred Hacı Ahmed Burhaneddin Halifebaba'nın yeniden yapılandığı mıdır noktasında bir tespit bulunamadık.

METİN**Münâcât**

Bismillahi'r-rahmâni'r-rahîm

Allahümme ente'l-evvelü feyleyse kableke şey'un ve ente'l-âhirü feyleyse ba'deke şey'un ve ente'e'z-zâhirü feyleyse fevkake şey'un ve ente'l-bâtinü feyleyse dûneke şey'un yâ kâ'inen kable külle şey'in ve yâ bâkiyen ba'de külle şey'in yâ men hüve akrabü ileyhi min habli'l-veridi yâ men hüve fegâkûn limâ yürüdü yâ men yehülü beyne'l-mer'i ve kalbihi²

yâ men hüve bi'l-menzari'l-a'lâ ve hüve bi'l-üfüvvi'l-mübini yâ men leyse kemislihi şey'un ve hüve's-semi'ü'l-besîrü yâ men hüve 'alâ külli şey'in kadîrûn ikzâ el-hâcât bi-hakki Muhammedin ve âlihi't-tâhirîne salavâti şerife³

Bismillahi'r-rahmâni'r-rahîm

Allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ ve seyyidi'l-enbiyâ'i Muhammedin Mustafâ allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ ve seyyidi'l-evliyâ'i'l-imâmü 'aliyyi'l-mürtezâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidetinâ ve seyyidetü'n-nisâ'i'l-âlemine Fâtîmete'z-Zehrâ ve 'alâ ümmühâ ve ümmü'l-mü'minîne Hadicete'l-Kübrâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Hasanü'l-Müctebâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Hüseyni's-Şehîd bâ razi Kerbelâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Zeyne'l-Âbidin⁴

allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Muhammedü'l-Bâkır allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Ca'ferü's-Sâdık allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâm Musa el-Kâzım allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâm Ali Musa er-Rızâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü't-Tâkî allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü'n-Nafi allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâm Hasanü'l-Askerî allahümme salli ve sellim vezid ve bârik⁵

alâ nûri seyyidinâ el-imâm Muhammedü'l-Mehdî salavâtü'llahi ve selâmühü aleyhim ecma'îne allahümme inne hâ'ülâ'i e'immetünâ ve sâdâtünâ ve küberâ'unâ ve şüfe'â'unâ bihim netevâ'ir ve min a'dâ'ihim neteberre'ü fi'd-dünyâ ve'l-âhireti allahümme ve âli men vâlâhüm ve 'âdi men 'âdâhüm vensur men basarahüm vehzül men hazalehüm ve'l-an men zalemehü vensur şî'atehüm ve'kub 'alâ men cehedehüm⁶

vehlük 'adüvvehüm mine'l-insi ve'l-cinni ecma'in mine'l-evvelîne ve'l-âhirîne ilâ yevmi'd-dini allahümme zidnâ muhabbetehüm verzüknâ şefâ'atehüm vehşürnâ ma'âhüm ve fi zümretihim tahte livâ'ihim be-fazlike vecûdike ve keremike ve rahmetike yâ erhame'r-rahimîne ve sallallahü 'alâ nûri seyyidinâ Muhammedin ve âlihi't-tâhirîne⁷

Nâd-ı ‘Alî

Bism-i Şâhın nâd-ı ‘Aliyyen mazhari’l-acâyib tecidhu⁸ ‘avnen leke fi’n-nevâ’ibi ilâllahi hâceten ed’ûke küllü hemmin ve gammin bi-nûri ‘azametike yâ Allahü yâ Allahü yâ Allahü ve bi-nûri nübüvvetike yâ Muhammed yâ Muhammed yâ Muhammed ve bi-sırri vilâyetike yâ ‘Alî yâ ‘Alî yâ ‘Alî edriknî edriknî edriknî yâ sâhibe’l-cemâli ve’l-kemâli yâ ze’l-heybeti ve’l-celâl allahümme bi-hakki’l-Hüseyni ve ceddihi ve ebîhi ve ümmihi ve ehihi ve benihi neccinâ min külli hemmin ve gammin bi-rahmetike yâ erhame’r-râhimîne yâ mükallibe’l-kulûbi ve’l-ebâr⁹ kallib kulûbenâ ve basarinâ bi-hakki rızâ’ike ve rü’yeti’l-müşâkine’l-ahyâr lâ fetâ illâ ‘Alî lâ seyfe illâ Zülfikâr hû dost¹⁰

Tercümân-ı Dâr (Dâr Duâsı)

Bism-i Şâhın reyyenâ zalemnâ enfusenâ ve in lem teğfirlenâ ve terhamnâ lenekûnenne mine’l-hâsırîn¹¹ Allah Allah yüzüm pîrde özüm dârda erenler meydanında Hak Muhammed ‘Alî yolunda canım kurban tenim tercümân bu fakirden ağrınmış (gücenmiş) incinmiş karındaş var ise dile gelsün bile gelsün Allah eyvallah

Tercümân-ı Tâc

Allah Allah erenler aşkına kemter kemine yüzüm hâk eyledim rûy-ı zemîne giyüben Kaygusuzdan tâc-ı ‘izzet hû diyelim erenler demine ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin ve ‘Alî-i bülende-râ salavât erenlerden haklı hayırlı himmet şey’en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Vudû (Abdest Duâsı)

Etevezeülî istibâhati’s-salâvat li-vücûbihi kurbeten ilâllahi te’âlâ hû¹²

Tercümân-ı Niyet-i Gusûl (Boy Abdestine Niyet Duâsı)

Neveytü en yeğsule li-def’îş-şerî’ati li’s-salâvat li-vücûbihi kurbeten ilâllahi te’âlâ dost¹³

Tercümân-ı İkrâr (İkrâr Duâsı)

hamdullah kim men oldum bende-i hâsî Hüdâ¹⁴ cânü dilden aşkıla hem çâker-i âli ‘abâ râh-ı zulmetden (zulüm yolundan) çıkup doğru yola basdım kadem, hâb-ı gafletten (gaflet uykusu) uyandım, cân gözün kıldım, güşâ On iki İmâm bendesiyim men gurûh-ı nâciden yetmiş iki firkadden oldum berî dahi cüdâ mezhebim Hak Ca’feridir iştibâhum (şüphem) yok benim pîrim üstadım Hacı Bektâş kutb-i evliyâ Hak deyüp bel bağladım ikrâr virüp erenlere mürşidim oldu Muhammed rehberimdir. mürtezâ ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin ‘Alî-râ bülend-i salavât

Şerh-i Ziyâretnâme (Ziyaretname Açıklaması)

Bu ziyâret-nâme muharremü’l-harâmın onuncu günü sabah namazı vakti gün doğmadan yüz on def’a kırâat oluna.

Du'â-i Ziyâretnâme (Ziyâretnâme Duâsı)

Allahümme'l-an evvele zâlimin zaleme hakkı Muhammedin ve âhiri tâbi'in lehü 'alâ zâlike allahümme'l-'ani'l-'usâyete'lleti câhedeti'l-Hüseyin ve şâye'at ve tâbe'at 'alâ katlihi allahümme'l-'anhüm cemî'an e's-selâmü 'aleyke yâ ebâ 'abdullah ve 'ale'l-ervâhi'lleti hallet bi-fenâ'ike 'aleyke minni selâmullahi ebeden mâ bakiyet ve bakiyye'l-leyl ve'n-nehâra ve tec'alehüllahü âhire'l-'ahdi minni li-ziyâretike's-selâmü 'ale'l-Hüseyin ve 'Alıyyi ibni'l-Hüseyin ve 'alâ ashâbi'l-Hüseyin¹⁵

Tercümân-ı Vedâ' (Cem'den Ayrılış Duâsı)

Allah Allah kadri ve sâlik 'id-i sa'âdet Mâh-ı cemâlik rûz-ı kıyâmet dem âhir oldu hem zâhir oldu gelmek irâdet gitmek icâzet ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Ali bülend-râ salavât

Tercümân-ı Eşik (Eşik Duâsı)

Eşiğine koymışam men cân ile ser tâ vücudum sâf ola. Çözer eşiğinde budur hâcâtım benim kılâsın hem bu fakire bir nazar ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Ali bülend-râ salavât

Tercümân-ı Çamaşur

Bism-i Şâh ve izâ şî'nâ beddelnâ emsâlehüm tebdilen ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Ali bülende-râ salavât¹⁶

Tercümân-ı Post (Post Duâsı)

Bism-i Şâh. Sırr-ı cemâl-i dost vech-i âdem hutûti hefti mihrâb elesti çârkûşe-i post 'ayin-i cem erenlerine hû dost ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Ali bülend-râ salavât

Tercümân-ı Meydân (Meydân Duâsı)

Allah dost hâzır gâ'ib zâhir bâtın 'ayin-i cem erenlerinin gül cemâllerine 'aşk olsun

Tercümân-ı Teslîm (Teslim Duâsı)

Erenler erkânı oldu imânım kalmadı gönlümde şekk-i gümânım takup ben teslimi Hakka oldum teslim erenler yolunda fedadır canım ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Ali bülend-râ salavât

Tercümân-ı Niyâz (Niyâz Duâsı)

ve lillahi'l-meşriki ve'l-magribi fe eynemâ tüvvelü fesemme vechullâhi¹⁷

Tercümân-ı Tiğ-bend (Tiğ-bend Duâsı)

Hidmet-i merdâne dil-bendini güşvâre kılmışuz biz pendini rehber ile pîre itdik iktidâ takdı selmân boynuma tiğ-bendini ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin-râ bülend salavât erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Ziyâreti Türbe (Türbe Ziyâreti Duâsı)

Es-selâmü 'aleyküm hey erenler bu dünyâ varlığını terk idenler teveffenî müslimen ve'l-hıknâ bi's-sâlihîne¹⁸ ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan Hüseyin-râ büleñd salavât

Tercümân-ı Hatâgerden (Hata ve Günahlarını İtiraf Edip Allah'tan Af Dileme Duâsı)

Hatâ itdim suçum 'afv eyle ey şâh bi-hakki Mustafâ ve hem 'Alî şâh şehid-i Kerbelânın sırrı hakkıçün zalemnâ Rabbenâ estağfirullah¹⁹ ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin-râ büleñd salavât erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Sû (Su Duâsı)

selânullahi 'ale'l-Hüseyin lağnetullahi 'alâ kâtîlî'l-Hüseyin²⁰

Tercümân-ı Lokma (Lokma Duâsı)

Allah Allah bu gitdi ganisi gele hak erenler berekâtın vere keremi pîr gerçekler demine

Ahşam yaturken (Okunacak duâ)

Allah Allah ahşamlar hayr ola hayırlar feth ola şerler def' ola münkir münafık mât ola

Oniki imâm on dört ma'sûm-i pâk efendilerimizin mürüvvetleri üzerime hâzır nâzır ola ve pirimiz Hünkâr Hacı Bektâş Velî kaddese sırruhu'l-'âlî efendimizin keremi 'inâyetleri üzerimize sâyebân ola ve hazreti Şâhkulu Sultan ve Mansûr Baba ve Muhammed 'Alî Dedeba-ba ve 'Alî Baba ve Hasan Baba gözcüm ve bekcim ola fütihât-ı kerem-i 'inâyet eyleye birlikden dirlikden ayırmaya Rabbenâ tekabbel minnâ bi-hakki²¹

Ahmedin ve Haydarin hû dost

Tercümân-ı Çerâğ

Bismillah Allah Allah rûşen oldu çûn çerâğ-ı evliyâ ehl-i fakra oldu bürhân hem delili rah-nümâ virelim candan salavât an-derûnı pîriyâ ber-revânı Ahmed Mürsel 'Aliyyi'l-Mürtezâ erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Hak Hayırlı

Bism-i Şâh Allah Allah kabul it hidmeti ey şehinşâh (Allah'ımız) bi-hakki Mürtezâyı 'Alî dergâh erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Niyet-i Salâti'l-Fecr (Sabah Namazının Niyeti)

usalliyе ferzû's-sübhi rik'ateyni li-vücûbihi kurbeten ilâ Allahi te'âlâ²²

Niyet-i Zuhr (Öğle [Namazının] Niyeti)

usalliyе ferzû'z-zühri erba'atü rik'atin li-vücûbihi kurbeten ilâ Allahi te'âlâ²³

Niyet-i 'Asır (İkinci [Namazının] Niyeti)

usalliyе ferzû'l-'asri erba'atü rik'atin li-vücûhi kurbeten illâ Allahi te'âlâ²⁴

Niyet-i Mağrib (Akşam [Namazının] Niyeti)

usalîye ferzû'l-magribi selâsetü rik'atin li-vücûbihi kurbeten illâ Allahi te'âlâ²⁵

Niyet-i 'İşâ (Yatsı [Namazının] Niyeti)

usalîye ferzû'l-'işâ li-vücûbihi kurbeten ilâ Allahi te'âlâ²⁶

Niyet-i Savm (Oruç Niyeti)

Bism-i Şâh Necefî? vilâyet bismillah Allah Allah erenlerin himmetine er hak Muhammed 'Alinin 'aşkına hazreti imâmı Şâh Hüseyin efendimizin niyet-i savm-ı 'atşânına (susuzluğuna) ve Kerbelâda şehid olanların ervâh-ı tayyibelerine ve niyet-i savm-ı mâtem Hazret-i Fâtîmetü'z-Zehrânın şefâ'atine düvâzdeh-i imâmân (on iki imam) ve çârdeh-i ma'sûm-ı pâkân (On dört Masumu Pâk) efendilerimizin şevkine ve on yedi

Kemer-beste-i kârân hazretlerinin hürmetine ve hâzır gâ'ib erenlerinin himmeti 'âlileri üstümüze hâzır ve nâzır ola kerem-i pîr gerçeklerin demi devrânlarına hû dost yûf münkire lağnet Yezid Mervâna rahmet mü'mine

Türbe ziyaretine girdikde okuya

Bism-i Şâh Allah Allah es-selâm ey mihr-bârî bâr-gâh-ı kibriyâ es-selâm ey cân fedâ şâh-ı

Tarik-i evliyâ es-selâm ey ehl-i şer'at 'ahdi mezîdi dâ'imâ es-selâm ey tâbi'î şer'î Muhammed Mustafâ ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i imâmı Hasan imâmı Hüseyin 'Alî-râ bülend salavât allahümme salli 'alâ-seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âl-i Muhammed

Türbe ziyâret idecek vakit okuya

Bism-i Şâh Allah Allah cemâlindir senin nûr-ı ilâhi yüzündür 'âlemin mihriyle mâhi ayağın toprağı ey mazharı hak erenler

başımın tâci külâhı nisâr olsun sana dünya ve 'ukbâ ki sensin dini dünyâ padişâhı ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i İmâm Hasan İmâm Hüseyin 'Alî-râ bülend salavât allahümme salli 'alâ-seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âl-i Muhammed²⁷

Gülbeng-i Sabâh (Sabah Duâsı)

sabahlar hayr ola hayırlar feth ola şerler def' ola münkir münafık mât ola sözüümüz üstün ola nefesimiz cân bula kılincımız

keskin ola Allah Hak erenler Oniki İmâm Ondört Ma'sûm pâk efendilerimizin şefâ'atinden ayırmaya doksan altı bin Horasan erleri elli yedi bin Rum sâdıkları dünyada ahirette yardımcımız ola Bâlım Sultan Seyyid 'Alî Sultan Abdâl Musa Sultân Kaygusız Sultân pîrim üstadım Hünkâr Hacı Bektâş Velî kaddese sırruhu'l-'âlî efendilerimiz dünyada

ahirette gözcümüz ola Allah erenler namerde değil merde dahî muhtâc eylemeye kimseye varup boyun bükdürüp hâlim şudur dedirmeye Allah Hak erenler ikrârlarımızda

sâbit kadem eyleye nûr-ı nebî sırr-ı 'Alî pîrim üstadım Hacı Bektâş Veli üçler yediler kırklar hâzîrân gâ'ibân mühibb-i 'âşîkân sâdîkân dem-i Kaygusuz Sultân efendimizin El-hâc Muhammed 'Alî Hilmi Dede Baba efendimizin demine hû Allah eyvallah hû dost

Sonuç

İncelediğimiz erkân-nâme Bektaşî geleneğinin bir parçasıdır; ayrıca bu eser Bektaşî geleneğinin 19. ve 20. yy.da da canlı bir şekilde devam ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Sözlü gelenekten aktarılan bu bilgiler Bektaşî inanişinin derinlemesine ifade bulması noktasında dikkate değerdir. Erkân-nâmede geçen kavramlar ve bunların gelenekteki yeri ile anlamı üzerinde yapılacak araştırmalar, hem Türk kültürü hem de Bektaşî geleneği hakkında daha fazla bilgi edinilmesini sağlayacaktır.

Sonnotlar

¹ Bu bölümün oluşturulmasında Şevki Koca'nın "Bektaşilik ve Bektaşî Dergahları" isimli eserinden yararlanılmıştır.

² Rahmân ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla. Ey Allah'ım! Sen'in Evvel, yoktur Sen'den Evvel bir şey. Sen'in Âhir (Son), yoktur Sen'den sonra bir şey. Sen'in Zâhir (Âşikâr), yoktur Sen'den Âşikar olan şey. Sen'in Bâtın (Gizli), yoktur Sen'den Gizli olan şey. Ey her şeyden önce Var olan! Ey her şeyden sonra Bâki kalacak olan! Ey kişiye şah damarından daha yakın olan! Ey dilediğini dilediği şekilde gerçekleştiren! Ey insanın kendisi ile kalbi arasına giren (kalplere nüfuz eden, sırlara vâkıf olan)!

³ Ey en yücelerde olan ve ufukta en açık olan (görünen)! Ey hiçbir şey kendisi gibi olmayan! -ki, O her şeyi duyan ve her şeyi görendir- Ey her şeye gücü yeten! İhtiyaç duyulanları (hâcâtü), tertemiz kılınmış Muhammed ve Âli'nin (Âli Muhammed'in) hürmetine yerine getir. Salavâtı Şerife

Rahmân ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla. Ey Allah'ım! Peygamberlerin efendisi ve bizim de efendimiz olan Muhammed Mustafâ'nın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Ey Allah'ım! Efendimiz'in ve Evliyânın efendisi İmam Ali el-Murtazâ'nın Nûruna salât, selam eyle (onu) bereketli kıl.

⁴ Ey Allah'ım! Hanımefendimiz ve âlemlerin kadınlarının hanımefendisi Fâtimatü'z Zehrâ'nın ve O'nun anası ve müminlerin anası olan Hatice'tü'l Kübrâ'nın Nûruna salât ve selam eyle (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Hasan Müctebâ'nın Nûruna salât ve selam eyle (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Kerbelâ toprağında şehit düşen İmam Hüseyin efendimizin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Zeyne'l-Âbidîn'in Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

⁵ Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Muhammed Bâkır'ın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Cafer Sâdık'ın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Mûsâ Kâzım'ın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Ali Musâ Rızâ'nın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Taki'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Nakî'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

⁶ Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Hasan Askerî'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Muhammed Mehdi'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Allah'ın salavât ve selamı hepsinin üzerine olsun. Ey Allah'ım! İşte bunlar bizim İmamlarımızdır, Efendilerimiz-Sâdâtımız'dır, Büyüklерimizdir, Şehaatçilerimizdir. Onları velî (tevellâ) edinir, onların düşmanlarından dünyada ve ahirette uzak (teberrâ) dururuz. Ey Allah'ım! Onları Veli-Dost edinene Sen de Veli-Dost ol, onlara düşman olana Sen de düşman

ol. Onlara yardım edene Sen de yardımcı ol, onları terk eyleyeni Sen de kendi haline terk eyle. Onlara zulmedene lanet eyle, onların taraftarlarına yardım eyle, zafer ihсан eyle. Onları inkâr edenlerin ayıplarını ortaya dök.

⁷ Onların insanlardan ve cinlerden olan düşmanlarının başlangıçtan kıyâmet gününün son ânına kadarkilerinin tümünü helak eyle. Ey Merhametilerin Merhametlisi olan Allah'ım! Fazl-ı keremin, cömertliğin ve rahmetin ile bizlerde (var olan) onların sevgisini arttır, şefaati ile bizleri rızıklandır, bizleri onlarla ve onların taraftarları ile sancakları altında haşreyle. Allah'ın salâtı efendimiz Muhammed'in ve Mutahhar Âli'nin Nûrunun üzerine olsun.

⁸ Şâh'ın adıyla. İnceliklerin sahibi olan Ali'yi çağır, sıkıntıda olduğunda onu sana yardımcı olarak bulursun

⁹ Allah'tan bir dileğim var. Her gam ve keder ey Allah'ım senin büyüklüğünle ve ey Allah'ın Resûlü yâ Muhammed yâ Muhammed yâ Muhammed senin peygamberliğinin nûruyla ve yâ Ali yâ Ali yâ Ali senin velâyetinin sırrıyla giderilecektir. Himmet eyle, Himmet eyle, himmet eyle ey güzelliğin ve kemâlin Sâhibi! Ey celâl ve heybeti olan! Ey Merhametilerin Merhametlisi olan Allah'ım! Rahmetinle bizleri; (İmam) Hüseyin'in, ceddinin, babasının, anasının, kardeşinin ve oğullarının hürmetine her türlü dertten, gam-kederden kurtar. Ey kalpleri ve görüşleri döndüren (Allah'ım)!

¹⁰ Görüşlerimizi; rızan olana ve sana yönelmiş hayırlıların görüşlerine döndür. Yoktur Ali'den güçlü yiğit, Züfîkar'dan keskin kılıç! O'dur (Allah'tır) Dost olan. Hû Dost...

¹¹ Bism-i Şâh. [Şâh'ın (Allah'ın) adıyla. "Ey Rabbimiz! Bizler nefsimize zulmettik. Eğer bizleri bağışlamaz bizlere merhamet eylemezsen hüsrana düşenlerden oluruz." [A'râf (7): 23]

¹² Salâta (namaza) girişin gerçekleşmesi için vacip olan abdesti Yüce Allah'a yakınlık amacıyla (Kurbeten ilallah) alıyorum. Hû.

¹³ Niyet ettim Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) ve şeriâtın gidermemi istediklerini üstümden gidermek üzere, salâta giriş için vacip olan boy abdestini almaya. Hû Dost.

¹⁴ Hamdolsun ki ben Allah'ın has kölesi oldum.

¹⁵ Ey Allah'ım! Muhammed'in hakkına zulmeden ilk zâlîme ve bu hal üzere en sonuncusuna kadar ona tâbî olana lanet eyle. Ey Allah'ım! Hüseyin ile savaşmak üzere toplanmış, onu katletmek üzere birbirleriyle yardımlaşmış ve kenetlenmişlere de lanet eyle. Ey Allah'ım! Onların hepsine lanet eyle. Selam sana ey Ebâ Abdillâh! (İmam Hüseyin'in Lakabı) ve bu ahdi söz vermeyi-gece gündüz durdukça selam yollama ahidini benden sana bir ziyaret olarak (kabul eylesin) Allah sona erdirmesin. Benden sana Allah'ın selamı olsun, (her şey) durdukça, gece ve gündüz sürdüğüce, ebediyen. Selam olsun Hüseyin'e, Hüseyin oğlu Ali'ye (Zeyne'l-Âbidin'e) ve Hüseyin'in ashâbına.

¹⁶ "... Dilediğimiz zaman da yerlerine benzerlerini getiririz." [İnsan (76): 28].

¹⁷ "Doğu da batı da Allah'ındır. Nereye yönelirseniz yönelin Allah'ın vechi (rızası) oradadır..." [Bakara (2): 115]

¹⁸ "... Beni Müslüman olarak vefat ettir ve sâlihlerin arasına kat." [Yusuf (12): 101]

¹⁹ Ey Rabbimiz (biz nefsimize) zulmettik, Allah'tan bağışlanma diliyoruz.

²⁰ Allah'ın selamı Hüseyin'e, Allah'ın laneti de Hüseyin'in katilleri üzerine olsun.

²¹ Ey Rabbimiz! (dualarımızı) bizden kabul eyle

²² Sabah namazının (üzerimize) vâcip (farz) olan iki rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Allah rızasına ulaşmak-Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum (kılmaya niyet ediyorum).

²³ Öğlenin (üzerimize) vâcip (farz) olan dört rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

²⁴ İkindinin (üzerimize) vâcip (farz) olan dört rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

²⁵ Akşamın (üzerimize) vâcip (farz) olan üç rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

²⁶ Yatsının (üzerimize) vâcip (farz) olan (dört rekâtlık) farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

²⁷ Ey Allah'ım! Efendimiz Muhammed ve Âl-i Muhammed'e (Muhammed'in Soyuna-Ehli Beyt'ine- 12 İmamlara) salât olsun

²⁸ Ey Allah'ım! Efendimiz Muhammed ve Âl-i Muhammed'e (Muhammed'in Soyuna-Ehli Beyt'ine 12 İmamlara) salât olsun.

Kaynakça

- Ercan, H. (2010); Günümüzde Bektaşiliği Yaşamak, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
- Erdem, C. ve Demir T. (2010); Bektaşilik Öğretisinde Terim ve Kavramlar, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
- Ergun, S. N. (1956); Bektâşi Şairleri, Ondokuzuncu Asırdanberi Bektâşi-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri / İbnü'l-emin, Son Asır Türk Şairleri, İstanbul: İstanbul Maarif Kütüphanesi.
- Güzel, A. (1981); Kaygusuz Abdal, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Koca, Ş. (2005); Bektaşilik ve Bektaşî Dergâhları, İstanbul: Cem Yayınları.
- Mihr, İmam İ. A. (2004); Kur'an-ı Kerim Meali, İzmir: Mihr Yayınları
- Noyan, B. (1998); Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik, 1.Cilt, Ankara: Ardıç Yayınları.
- Solmaz, S. (2008); Bir Bektaşî Şairi Mehmed Ali Hilmi Dede Baba ve Divanı, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.
- Temren, B. (1995); Bektaşiliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Topuzkanamış, E. (2010); Bir Bektaşî Erkânâmesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi / 2010 / 55.
- Uludağ, S. (1995); Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- TÜRK, Doç. Dr. Hüseyin (2010); Anadolu'nun Gizli İnanç Nusuyluğu, İnanç Sistemleri ve Kültürel Özellikleri. İstanbul, 2. Basım, Kknüs Yayınları.

Teşekkür

Muhammet Ali Hilmi Dede Baba Erkân-nâmesi'ne ulaşmamızda ve makalenin oluşturulmasında yardımlarını bizden esirgemeyen Alaaddin DEDE ve tercümanların günümüz Türkçesine aktarılması aşamasında bize destek olan Kemal KILIÇ'a teşekkürü bir borç biliriz.

Resim: Muhammet Ali Hilmi Dedeaba'ya ait bir fotoğraf.